

Jak vláda plní svoje sliby a řeší ekologické problémy?

Ekologické organizace hodnotí působení vlády ANO a ČSSD v poločase volebního období

30. října 2019

Ekologické organizace hodnotily volební programy stran¹ i programové prohlášení první vlády Hnutí ANO² i programové prohlášení vlády Hnutí ANO a ČSSD³. Ve všech případech jsme hodnotili, co se chystají provést se smogem, jak vylepšit recyklaci odpadků, jak ozdravit české lesy, pečovat o českou krajinu nebo snížit závislost ekonomiky i domácnosti na fosilních palivech. Zjišťovali jsme, jestli chce vznikající vláda ochránit obce před uhelnými doly a zda zatíží spotřebitele a daňové poplatníky subwencemi na nové jaderné reaktory. Zajímalo nás také, zda vrátí právo občanů vyjadřovat se k záměrům v jejich okolí.

Nyní měla vláda ANO a ČSSD jeden rok a 4 měsíce na plnění svých slibů. Jak si vedla?

Jak jsme řešení problémů a využití výzev hodnotili?

	Zásadní a konkrétní pozitivní krok či kroky vlády.
	Dílčí či obecnější pozitivní krok či kroky vlády.

¹ http://www.hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/2017/09/hodnoceni_vlady.pdf

² http://hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/2017/12/hodnoceni_programoveho_prohlaseni_19_12_2017.pdf

³ http://hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/2018/05/hodnoceni_programoveho_prohlaseni_11_05_2018_0.pdf

	Dílčí či obecnější negativní krok či kroky vlády.
	Zásadní a konkrétní negativní krok či kroky vlády.
	Dílčí protichůdné (pozitivní i negativní) kroky vlády.
	Nečinnost nebo velmi nedostatečná aktivita vlády v dané oblasti.

Téma	program ANO	program ČSSD	program vlády ANO	návrh programu vlády ANO a ČSSD	Komentář k vývoji od programů stran k programovému prohlášení vlády ANO a ČSSD	HODNOCENÍ V POLOČASE	Komentář k hodnocení v poločase
Ovzduší a smog					Konkrétní závazky z programů stran se v programových prohlášeních zobrazily vágněji.		<p>MŽP našlo další peníze na pokračování kotlíkových dotací a vyřadilo z alternativ škodlivé kotle na uhlí. K dotacím nabídlo MŽP také kotlíkové půjčky pro chudší domácnosti. Z Nové zelené úsporám (NZÚ) je nově možná i výměna některých starých kamen. MŽP však bohužel souhlasilo se snížením podílu financí z emisních povolenek, který prostřednictvím NZÚ pomáhá snižovat závislost na fosilních palivech.</p> <p>Ministr životního prostředí Richard Brabec se ostře vymezil proti zvýšení energetické daně na uhlí, která by přitom měla být hlavním opatřením pro vyčištění ovzduší od spalování uhlí v domácnostech. Používání nevyhovujících kotlů stále nebylo vyřešeno (platí pouze zákaz nejhorších kotlů I. a II. třídy od podzimu 2022).</p> <p>V oblasti dopravy MŽP řeší spolu s Policií ČR a Ministerstvem dopravy důslednější postihování odstraňování filtrů pevných částic u vozidel.</p> <p>Vládní koalice v Poslanecké sněmovně odmítla návrh části opozice na omezení výjimek z nových limitů pro znečištění ovzduší z uhelných elektráren. Výsledkem je například skandální žádost elektrárny Chvaletice, která chce skrze schválenou výjimku místo snížení dokonce zvýšit objem vypouštěné toxické rtuti.</p>

Ulehčit obcím od kamionů					<p>V programech se neobjevilo nic, ale obě vládní prohlášení slibují rozšíření mýtného, ale bez bližší specifikace zda bude rozšířeno na celou silniční síť a jak budou nastaveny poplatky.</p>		<p>Rozšíření mýtného systému nastane od ledna 2020 a jen ve velmi malém rozsahu (nově budou zahrnuty jen některé úseky silnic I. třídy). Navíc je předmětem soudního sporu. Zvýšení poplatků se nepřipravuje.</p>
Prevence a recyklace odpadů			 	 	<p>Programy byly v oblasti odpadů vágní, ale obě programová prohlášení jsou naopak velmi konkrétní.</p>		<p>MŽP předkládá nový zákon o odpadech, který stanovuje povinnost třídít bioodpad pro firmy, třídící cíle pro obce a zvýšení skládkovacího poplatku (se slevou pro dobře třídící obce). Návrh však neobsahuje podporu pro skutečnou recyklaci a posunuje zákaz skládkování z roku 2024 na rok 2030, přitom by stačilo pouze přenastavit zákaz k roku 2024 tak, aby nebylo jediným řešením postavit spalovny odpadů. MŽP předkládá i zákon o obalech, který z neznámého důvodu do české legislativy nepřevádí Směrnici o omezení jednorázových plastů a cíle uvedené ve směrnici, konkrétně jde především o povinnost zajistit 77 % sběr nápojových plastových obalů do roku 2025 a 90 % sběr do roku 2029.</p>
Sucho a voda					<p>Programy i programová prohlášení přinášejí řešení pro sucho a vodu v krajině, ale nejdou do potřebné konkrétnosti.</p>		<p>Ministerstvo životního prostředí sice nasměrovalo stamiliony korun do lepšího hospodaření s dešťovou vodou v domácnostech, vláda ale dostatečně nepodporuje systémové kroky bránící suchu, a to rozšiřování fungujících ekosystémů. Stát tak selhává v naplňování vlastní Strategie přizpůsobení se změně klimatu a z něj odvozeného akčního plánu, který mimo jiné říká, že je nutné optimalizovat vodní režim v krajině komplexním a integrovaným způsobem, tzn. plánovanou podporou opatření na vodních tocích a v nivách (revitalizací vodních toků a niv, realizací protipovodňových opatření pokud možno přírodě blízkého charakteru – obnova přirozených rozlivů, výstavba poldrů a protipovodňových hrází odsazených od vodních toků apod.) v součinnosti s opatřeními v ploše povodí (opatření ke zpomalení povrchového odtoku vody, protierozní opatření, podpora vsakování srážkových vod apod.).</p>
Zdravé lesy		 			<p>Program ANO lesy neřešil a navíc hrozil sloučením Ministerstva životního prostředí s Ministerstvem</p>	 	<p>Úředníci Ministerstva zemědělství nechtěli zvýšit minimální podíl listnatých stromů a jedlí a pod tlakem veřejnosti a odborníků jej zvýšili jen nedostatečně. Vládní koalice prosadila malou poslanceckou novelu lesního zákona, která v nejkřiklavějších případech omezila zbytečné zásahy a tlak na rychlé zalesňování. Ministerstvo zemědělství uvedlo zamítavé stanovisko k téměř všem podstatným</p>

					zemědělství, což by naději pro lesy snížilo. Naopak ČSSD mělo silný program pro lesy. Výsledná programová prohlášení jsou vágnější než program ČSSD, ale v obou případech je znatelný vliv programu ČSSD. V návrhu programu vlády ANO s ČSSD se závazek k ozdravení lesů vlivem ČSSD ještě zlepšil.		pozměňovacím návrhům k ministerské novele zákona o lesích, které by vedly k pestrým a odolným lesům a pouze menší část vládní koalice pozměňovací návrhy podpořila. Díky některým změnám podpořeným Ministerstvem zemědělství se ale pravděpodobně zlepší podmínky pro přirozenou obnovu lesů a sníží tlak přemnožené zvěře, která ničí malé stromky. Vláda České republiky se v minulém roce fotografovala při řadě povrchních a líbivých kroků jako je sázení stromů nebo inspekce ve smrkových monokulturách, které ale lesy z jejich dlouhodobého rozkladu nevyvedou.
Divoká příroda	😊	😐	😐	😐	Zatímco program ANO obsahoval vágní příslib o ochraně divoké přírody, programová prohlášení tuto oblast neřeší. Zcela vágní zmínka se objevila v nejnovějším programovém prohlášení vlivem vyjednání s ČSSD.	😊😞	Ministerstvo životního prostředí rozhoduje o vymezení zón v NP Šumava, jehož podobu výraznou většinou hlasů podpořila i Rada NP. Nová kompromisní zonace národního parku je důležitým posunem ke stabilitě tamní ochrany přírody. Ministerstvo životního prostředí a Správa NP však nyní musí zajistit také ochranu místům, která návrh zonace chrání nedostatečně a to prostřednictvím Zásad péče o NP, které se brzy budou projednávat. Státní ochrana přírody ale dostatečně neochránila místa divoké přírody v rezervaci Břehyně-Pecopala nebo v CHKO Jeseníky, kde se v lesích zbytečně kácelo. Daří se (především zásluhou MŽP) omezovat alespoň některé obzvláště křiklavé případy zbytečné aplikace jedů do krajiny.
Ochrana půdy	😐	😊	😐	😐	Program ČSSD byl v této oblasti lepší, než program ANO, ale programová prohlášení jsou v obou případech slabá.	😊😞	Byť obě příslušná ministerstva (zemědělství a životního prostředí) považují protierozní vyhlášku za klíčovou pro zastavení nevhodného hospodaření, které vede k masivním ztrátám zemědělské půdy, pro její přijetí zatím neudělali nic a vyhláška už třetí rok čeká v útrobach ministerstev. Ministr zemědělství Miroslav Toman se také rozhoupal ke kroku, který dlouhodobě požadují experti v oblasti ochrany půd: od roku 2021 vstoupí platnost limit 30 hektarů pro jednu zemědělskou plodinu a to na všech zemědělských půdách (pro půdy ohrožené erozí bude platit již od roku 2020) - právě obrovské lány monokultur jsou jednou z hlavních příčin eroze a ničení půdy. Skutečná ochrana půdy skrze udržitelnou

							zemědělskou praxi je dnes nicméně spíše zásluhou iniciativních jednotlivců navzdory pokračující státní podpoře industriálního zemědělství.
Místní potraviny					Program ČSSD byl v této oblasti lepší, než program ANO, ale programová prohlášení jsou v obou případech slabá.		<p>Přímý prodej produktů se rozvíjí bez podpory státu, angažují se v tom například města a městské části a občané samotní. Skutečnou podporou ze strany státu by bylo zahrnout místní potraviny do veřejných zakázek státních zařízení, úprava pravidel pro supermarkety a podpoření krátkých dodavatelských řetězců.</p> <p>Většina dobrých změn souvisejících se snížením plýtvání přišla v posledních letech do České republiky díky celoevropské úpravě, která vede supermarkety k poskytování neprodejného jídla tam, kde se ještě využije. Za snížení využití chemických postřiků se vláda nezasadila.</p>
Změna klimatu a závislost na fosilních palivech					<p>Program ANO byl vágní, program ČSSD naopak sliboval konkrétní opatření – antifosilní zákon. Programové prohlášení se vlivem ČSSD výrazně zlepšilo, když deklaruje, že „jednou z hlavních priorit všech hospodářských odvětví bude snižování emisí skleníkových plynů. Budeme plnit všechny úkoly a cíle stanovené Pařížskou dohodou. Otázkou antifosilního zákona se nezabývá.</p>		<p>Snižování emisí skleníkových plynů hlavní prioritou vlády zatím rozhodně není. Kromě konkrétních pozitivních i negativních kroků vláda selhává v celkové komunikaci kolem problému a zablokovala důležité pozitivní kroky v EU i na domácí půdě. Význam klíčových opatření chránících klima (snižování emisí) často bagatelizuje a naopak nafukuje okrajová řešení - jako je výsadba stromů. Potenciál pro změnu tohoto obrazu i rozběhnutí rychlého snižování emisí, je zřízení tzv. Uhelné komise, ale výsledky jsou očekávané až na konci září 2020.</p> <p>Vláda odmítla ulehčit uhelným elektrárnám prodloužení provozu (tím, že odmítla obcházení povinnosti zvyšovat účinnost při rekonstrukci elektráren), což má v praxi pozitivní význam - pokazí si to ovšem, pokud nechá svoje vlastní poslance prosadit opak. Vláda také směřuje ke zrušení moratoria na zvyšování těžebních poplatků a tedy otevírá šanci na zvýšení poplatků u hnědého uhlí, které by přispělo ke snížení závislosti na uhlí a pomohlo „uhelným“ krajům.</p> <p>Negativní naopak je, že vládní koalice v Poslanecké sněmovně odmítla návrh části opozice na omezení výjimek z nových limitů pro znečištění ovzduší z uhelných elektráren, což uhelným firmám samozřejmě pomáhá. MŽP také ulehčilo uhelným elektrárnám „splnění“ limitů pro emise rtuti, když vyhláškou umožnilo vysokou toleranci chyby měření. MŽP rovněž vydalo souhlasné stanovisko s rozšířením těžby na velkolomu Bílina po roce 2030.</p> <p>Česko nepřispívá dostatečně k naplnění cílů Pařížské dohody (zastavení oteplování ideálně na hranici 1,5 °C) a blokuje snahu EU se přiblížit k doporučení vědců, konkrétně plán dosažení uhlíkové neutrality 2050 a navýšení cíle pro</p>

							snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 alespoň na 50 respektive 55 %, oproti stávajícím 40 %.
Úsporné domy	😊😊	😊	😊	😊	Oproti programu ANO jsou obě programová prohlášení vágnější.	😞	Pokračují programy jako Nová zelená úsporám. Do budoucna hrozí snižování rozpočtu na tyto programy, například kvůli snížení částky z výnosů emisních povolenek do rozpočtu MŽP, které prosazuje samotné MŽP v novele zákona o emisním obchodování. Vláda také nemá připraveny nedotační nástroje (například garanční schéma pro banky nebo investiční rámec pro nebankovní kapitál jako jsou penzijní fondy) jako nutný doplněk a alternativu k dotacím, zejména pro období, kdy se budou snižovat příjmy z fondů EU.
Čistá domácí energie	😊😊	😊	😞	😞	Oproti programům programová prohlášení obecně slibují lepší podmínky a podporu pro samovýrobce elektřiny a rozvoj obnovitelných zdrojů. Ale staví se proti provozní podpoře, která je v rozumné míře nutná pro rozvoj obecních zdrojů (typu větrných elektráren).	😊😞	Vláda skrze Národní energeticko-klimatický plán v tuto chvíli navrhuje brzdit rozvoj výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů. Účelovým výpočtem stanovilo Ministerstvo průmyslu a obchodu co nejnižší cíl pro rok 2030. Po zásahu Evropské komise plánuje cíl zvýšit, ale méně, než EK navrhuje. Slibovaná novela zákona o podporovaných zdrojích energie, která má stanovit schéma podpory rozvoje OZE byla předložena ze strany MPO. Pozitivní je, že by ukončila stagnaci rozvoje OZE. Na druhou stranu však nestanovuje potřebné speciální podmínky pro obecní a komunitní projekty (MPO je chce řešit speciální novelou). Nadějná je novela zákona o emisním obchodování, která by měla vyčlenit peníze do speciálního fondu na investice do OZE. Průřezovým problémem je, že se stát stále snaží co nejvíce omezit rozvoj OZE oproti potenciálu, a tím omezuje možnosti řešení závislosti na fosilních palivech.
Uhelné doly	😊😊	😞	😊😊	😊😊	Program ČSSD se tradičně nevěnoval limitům těžby hnědého uhlí, ale převládá přístup ANO, tedy zachování limitů jasně deklarovat.	😞	Vláda schválila novelu horního zákona se zrušením moratoria na zvyšování těžebních poplatků a zpřísněním podmínek pro tvoření rezervy na rekultivace a sanace po těžbě. Musí ji však ještě prosadit v Parlamentu a vydat nařízení vlády ke zvýšení poplatků. MŽP však zároveň vydalo souhlasné stanovisko s rozšířením těžby na velkolomu Bílina po roce 2030 a ignorovalo přitom dopady tohoto záměru na změnu klimatu.
Jaderné subvence	😞	😞	😞	😞	Programy i programová prohlášení deklarují výstavbu	😞	Vláda udělala další kroky v přípravě nových jaderných reaktorů a tlačí tak projekt, který zatíží státní rozpočet i účty lidí. Zatím se však jedná hlavně o vládní PR, neboť konkrétní model financování a subvencí vláda zatím neschválila. Připravují

					nových jaderných bloků a otázce financování se vyhýbají. Hrozí tedy finančně náročné subvence.		se i změny legislativy zjednodušující povolování pro nové reaktory na úkor veřejnosti.
Kanál Dunaj-Odra-Labe a další projekty vodní dopravy					Vliv programu a příklonu ANO k výstavbě zbytečných a ničivých vodních děl se jasně otiskl do obou programových prohlášení.		Vláda schválila obecnou koncepci zahrnující také plán výstavby jezů, které by poškodily dolní tok Labe, což je poslední přírodě blízká část velké řeky v Česku. Ministerstvo dopravy také stále vyhazuje peníze na přípravu a posuzování megalomanského projektu kanálu Odra-Dunaj-Labe a neváhá k tomu využít podvodné studie.
Zapojovat občany do rozhodování o stavbách a záměrech					ČSSD neprosadilo svůj programový bod o právech občanů připomínkovat záměry v jejich okolí. K vrácení práv občanů se vláda nezavazuje. V rámci slibu o (potřebném) zrychlení přípravy staveb neříká, zda to nebude na úkor práv místních lidí. Vláda slibuje realizaci úložiště jaderného odpadu, ale nezmiňuje se o právech obcí.		Minulý Parlament zrušil lidem právo účastnit se připomínkování staveb a dalších záměrů a současná vláda tento stav udržuje. Naopak připravovaný nový stavební zákon hrozí v praxi ochranu přírody a životního prostředí ještě více omezit - vláda i přes nesouhlas některých ministerstev schválila věčný záměr a pracuje na další přípravě. Ministerstva také připravila novelu zákona o urychlení výstavby infrastruktury dále omezující práva veřejnosti chránit životní prostředí.

Hlavní závěry k dosaženým výsledkům dosavadního působení vlády

- Vláda zatím neudělala (či nedokončila) žádný zásadní posun ve sledovaných oblastech ochrany životního prostředí. Dílčí pozitivní posun v celé jedné oblasti udělal ministr životního prostředí Richard Brabec předložením nového odpadového zákona, který by přinesl větší motivaci k třídění a recyklaci. Bohužel však zároveň navrhuje posunout zákaz skládkování odpadů o celých 6 let.
- Významný (byť z hlediska celkového řešení ochrany půdy dílčí) pozitivní krok udělal ministr zemědělství rozhodnutím o snížení maximální výměry pro jednu zemědělskou plodinu na 30 hektarů, a to na všech zemědělských půdách. Celkový posun v ochraně půdy se však nekoná, například proto, že připravená protierozní vyhláška leží už třetím rokem na Ministerstvu životního prostředí neschválena a úrodná půda dále mizí.
- Snižování emisí skleníkových plynů rozhodně není hlavní prioritou, jak vláda slibovala. Kromě konkrétních pozitivních i negativních kroků vláda selhává v celkové komunikaci problému. Význam nejdůležitější kroků (snižování emisí) často bagatelizuje a naopak nafukuje okrajová řešení - jako je výsadba stromů. Potenciál pro změnu tohoto obrazu i rozběhnutí rychlého snižování emisí, je zřízení Uhelné komise, ale výsledky jsou očekávané až na konci září 2020. Česko také nepřispívá dostatečně k naplnění cílů Pařížské dohody (zastavení oteplování ideálně na hranici 1,5 °C) a blokuje snahu EU se přiblížit k doporučení vědců pro ochranu klimatu.
- Vláda dosáhla dílčích pozitivních kroků v oblastech jako je ochrana ovzduší (rozšíření kotlíkových dotací), divoká příroda (zonace národních parků), sucho (podpora zadržování dešťové vody), ozdravování lesů (omezení zbytečného kácení i výsadby rizikových dřevin) či podpora domácí čisté energie z obnovitelných zdrojů (předložení návrhu podpory rozvoje například větrných elektráren), ale zároveň v těchto oblastech udělala i protichůdné negativní kroky či nevyužila důležité příležitosti (odmítání potřebného zvýšení energetické daně z uhlí, selhání při ochraně divočiny v rezervaci Břehyně-Pecopala nebo v CHKO Jeseníky, nenaplňování plánů na přírodě blízké zadržování vody v krajině, nepředložení opravdu systémové změny lesního hospodaření a prosazování nízkého cíle pro rozvoj obnovitelných zdrojů energie) a nevyužila celou řadu příležitostí.
- V několika důležitých oblastech (ulehčení obcím od kamionové dopravy, podpora místních potravin, zajištění financování zateplování domů do budoucna či zajištění občanského práva účastnit se posuzování dopadů staveb a dalších projektů na životní prostředí) vláda neudělala žádný pokrok, nebo jen velice malý.

- Negativní výsledky vlády jsou v oblasti podpory škodlivých projektů jako je rozšíření těžby hnědého uhlí na velkolomu Bílina, přípravy nových jaderných reaktorů či přebagrování posledního přírodě blízkého úseku velké řeky v Česku (jezy na Labi). Vláda také nadále lje peníze do prověřování nesmyslného megaprojektu kanálu Dunaj-Odra-Labe.

Připomenutí hlavních závěrů z hodnocení programového prohlášení vlády (červen 2018):

- V několika případech došlo k vágnějšímu stanovení závazku v programových prohlášení, než měly strany v programech (např. ovzduší), v případě obnovitelných zdrojů i ke zhoršení.
- V případě odpadů, které ani ANO ani ČSSD v programech příliš neřešily, jsou obě programová prohlášení velmi silná a pozitivní.
- Jasně se prosadila pozitivní pozice ANO v případě uhelných dolů a naopak negativní pozice v případě ničivých projektů vodní dopravy.
- Vliv ČSSD na programové prohlášení z hlediska ochrany životního prostředí je pozitivní. Body, které má dobře a konkrétně zakotveny již současná vláda v demisi, se nezhoršily a naopak došlo k vylepšení. Hlavní zlepšení můžeme sledovat v oblasti lesů (kde má ČSSD velmi silný závazek v programu, ale ANO se lesům v programu vůbec nevěnovalo) a oblasti snižování závislosti na fosilních palivech a ochrany klimatu. ČSSD se sice nepodařilo prosadit antifosilní zákon, ale i vágnější deklarace o snižování emisí skleníkových plynů a Pařížské dohodě je výrazným posunem.